

فهرست

- پیشگفتار ۷
- مقدمه ۹
- پیشینه بحث آینده انقلاب اسلامی ۱۳
- توضیح دو مفهوم کلیدی ۱۴
- فصل اول: فلسفه تاریخ آینده انقلاب اسلامی ۲۷
۱. اصول و کلیات فلسفه انجی تاریخ ۳۳
۲. اصول و کلیات فلسفه غیرالهی (مادی و بشری) تاریخ ۳۴
- فصل دوم: روش آینده شناسی انقلاب اسلامی ۴۱
۱. افق شناسی (شناسایی پیشرانها Driving Forces) ۴۳
۲. ظرفیت شناسی ۴۸
- ظرفیت های پایه انقلاب اسلامی ۴۹
- الف. تفکر الهی انقلاب ۴۹
- ب. رهبری ولایی انقلاب ۵۱
- ج. مردم انقلابی ۵۳

- ۵۴ ۳. روندشناسی (تجزیه و تحلیل روند Trend Analysis)
- ۵۷ الف. سطح تاریخمندی ایرانیان
- ۷۵ ب. سیر تکاملی تاریخ معاصر ایران
- ۸۴ ۴. شناخت چالش‌ها و مسائل
- ۸۷ فصل سوم: چگونگی آینده انقلاب اسلامی
- ۸۹ ۱. آینده‌های ممکن انقلاب اسلامی
- ۹۰ الف. عادی شدن و استحاله انقلاب
- ۹۲ ب. مهار و کنترل انقلاب
- ۹۶ ج. تداوم، توسعه و تکامل انقلاب
- ۹۸ د. بررسی و ارزیابی آینده‌های ممکن
- ۱۱۹ ۲. آینده محتمل انقلاب اسلامی (تمدن اسلامی)
- ۱۲۲ الف. ضرورت نگاه تمدنی به انقلاب اسلامی
- ۱۳۱ ب. تحلیل مفهومی تمدن و تمدن اسلامی
- ۱۴۳ ج. ظرفیت‌های تمدنی انقلاب اسلامی
- ۲۰۳ ۳. آینده مطلوب انقلاب اسلامی
- ۲۰۹ جمع‌بندی
- ۲۱۷ کتابنامه

پیشگفتار

با تقابیدن نور درخشنده انقلاب اسلامی بر سرزمین ایرانیان، هویت فرهنگی و تاریخی ایران اسلامی، در فصل تازه خویش، طلیعه تمدن جدیدی را نوید می‌دهد که بر بنیاد آموزه‌های الهی و دین اسلام شکل خواهد گرفت.

درباره این انقلاب و تمدن‌سازی نوین، مسائل متعددی در حوزه‌های مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به همراه بیشماری از پرسش‌های دراز دامن و عمیق، در ذهنیت جامعه ما، به ویژه در میان جوانان پرسشگر و جوینده حقیقت، مطرح شده است. ذهن حقیقت‌جو و فرهیخته ایرانی نیازمند آن است که در فرایند هم‌آوردی و تقابل تمدن مدرن و محصولات و نتایج آن با لایه‌های تمدن شکوهمند اسلامی برای انبوه پرسش‌های خویش پاسخ‌هایی در خور و سنجیده بیابد.

از این رو اندیشمندان و دغدغه‌مندان انقلاب اسلامی بیش‌تر از هر زمان دیگر نیازمند تأمل و تفکر پیرامون این انقلاب و آینده تمدنی آن هستند.

کتاب پیش‌رو، تلاشی است در راستای همین دغدغه و پژوهشی است در قلمرو آینده‌پژوهی که هدف اصلی آن ارائه تبیینی علمی و درست از آینده‌تمدنی انقلاب اسلامی است.

نگارنده همچنین از اساتید ارجمند دکتر موسی نجفی و دکتر محمد رحیم عیوضی و نیز همکاران محترم حجت الاسلام دکتر مهدی ابوطالبی، حجت الاسلام دکتر ذبیح الله نعیمیان و دکتر علیرضا جوادزاده که با نظارت، مطالعه و ارائه نظرهای سودمندشان، براتقان و غنای اثر افزوده‌اند، صمیمانه سپاس‌گزاری می‌کنم و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند متعال خواستارم.

انقلاب اسلامی یکی از نقاط عطف تاریخ معاصر ایران و یکی از بزرگ‌ترین اتفاقات جهان کنونی است و پرسش‌های عمیق و متعددی را در فضای اندیشه معاصر ایجاد کرده است. این انقلاب همان گونه که در وقوع و تحقق شگفتی بسیاری برانگیخت در نتایج و آینده خود نیز پرسش‌های زیادی ایجاد کرده است: پرسش‌هایی که امروزه با توجه به تداوم و توسعه انقلاب اسلامی و عبور این انقلاب از مراحل وقوع، استقرار و تثبیت به صورت جدی مطرح شده‌اند.

موضوع این پژوهش «آینده انقلاب اسلامی» است. چنانکه در ادبیات آینده‌پژوهی مطرح است، برای پژوهش درباره آینده هر پدیده‌ای، سه گونه آینده متصور است: آینده‌های ممکن، آینده‌های محتمل و آینده‌های مطلوب.

در این تحقیق، انقلاب اسلامی روندی در نظر گرفته شده است که از انقلاب آغاز شده و با پشت سر گذاشتن مراحل نظام، دولت، کشور و تمدن اسلامی به اوج خود رسیده است و مطلوب‌ترین

آینده، که پیوستن به ظهور و حکومت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الکریم است، همچون افقی در حال تحقق در نظر گرفته شده است نه صرفاً آنچه باید تحقق یابد. بنابراین، لزوم تبیین مبنای اصلی بحث، یعنی فلسفه تاریخ، بررسی می شود. در بحث از آینده پدیده های بزرگی همچون انقلاب اسلامی، مبنای اصلی موضع فلسفه تاریخی پژوهشگر است. چنانکه بررسی آینده بشر با پیش فرض فلسفه غربی تاریخ ارائه نظریه «پایان تاریخ» یا مشابه آن را به دنبال خواهد داشت؛ نظریه ای که در چارچوب آن آینده متناسبی برای انقلاب اسلامی و امثال آن متصور نیست.

چنانکه در علم آینده پژوهی نیز اصلی ترین موضع پژوهش آینده های محتمل اند، در اینجا نیز محتمل ترین آینده انقلاب اسلامی موضوع اصلی است که تلاش شده است با توجه به افق های پیش روی این انقلاب، ظرفیت های موجود آن، روند تاریخی و شناسایی چالش ها و مسائلش پیش بینی شود، نه پیشگویی. از نظر این پژوهش تمدن اسلامی محتمل ترین و بیسبب یافته ترین آینده ای است که برای انقلاب اسلامی ترسیم می شود. ظرفیت های تمدنی انقلاب اسلامی اعم از ظرفیت های معرفتی، فرهنگی، تاریخی و سیاسی-اجتماعی، به اندازه ای است که می تواند تمدن آینده جهان را شکل دهد. بررسی های متعدد نشان می دهد که اسلام مهم ترین نامزد تمدن آینده است و اکنون انقلاب اسلامی تنها نماینده واقعی اسلام است.